

Örök rangadók - Vörös téri gladiátorok

2013 október 23. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Ritka az olyan legendás futballmeccs, amelynek góllöv?it, de még a pályára lép?k nevét se jegyezték föl. Ha hozzávesszük, hogy nem futballpályán játszották, összesen 43 percig tartott, semmilyen formális tétje nem volt, ráadásul ugyanazon klub els? és második együttese csapott össze, még különösebb ez a sporttörténeti kuriózum.

A Vörös téren 1936. július 6-án játszott bemutató mérk?zés nem is sportértéke, hanem a labdarúgás hatalmas politikai, társadalmi szerepének felismerése, no meg a diktatúrák természetének illusztrálása kapcsán maradt fenn. És persze a négy Sztarosztyin fivér miatt: Nyikoláj, Alekszandr, Andrej és Pjotr egyaránt a Szpartak halhatatlanjai. A legid?sebb, Nyikoláj 1902-ben született, tehát még a cári Oroszországban járt iskolába, s mivel csaknem 94 évet élt, az új, jelcini Oroszországban halt meg. Pályafutása a szovjet korszak filmre kívánkozó története. Vad?r apját 1920-ban elvitte a járvány, attól kezdve neki kellett eltartania öccseit és húgait, a pénzt pedig a kezd?d? kommunizmus idején is sportolóként, nyáron labdarúgással, télen jéglabdával kereste.

Mindkett?ben bajnoki címekig és a válogatott csapatkapitányságáig vitte. Moszkva Presznya nev? külvárosában született, ahol 1922-ben alakult sportklub. A jobbszéls? Sztarosztyin kezdett?l fogva itt játszott. A szovjet sportélet vezet? klubjai közül a Dinamo mögött a belügy, a 30-as évekt?l jó két évtizeden át személy szerint Lavrentyij Berija állt, a CSZKA a hadsereg, a Lokomotív a vasút, a Torpedo a ZIL-autógyár csapata volt. Egyedül a Szpartak szervez?dött alulról: a szövetkezetek társadalmi bázisán, gyakorlatilag teljes egészében önkéntes, sportszeret? emberek munkájával. Rajta is ragadt a Népi csapat (Naródnaja kománda) elnevezés. A másik becenevük, a „Húsosok”, a húszas évek végér?l származik, amikor is az élelmiszer-ipari szövetkezetek biztosították az anyagi hátteret.

Szpartak–Dinamo Moszkva, exkluzív pálya – 1939

Az évek során többször változtatták az elnevezésüket, a Szpartak (Spartacus) nevet egy 1936 elejei beszélgetésen Nyikoláj Sztarosztyin találta ki, és ? rajzolta meg az új klub rombusz alakú vörös-fehér emblémáját is. Az ekkor már országszerte híres sportoló összebarátkozott Alekszandr Koszarjovval, a kommunista ifjúsági szervezet, a Komszomol vezet?jével, aki szerette volna megszerezni a sportélet irányítását. Ebb?l aztán számos bonyodalom származott, ám ennek köszönhetjük a Vörös téren lejátszott mérk?zést. A szovjet labdarúgók el?ször – persze a párt politikai bizottságának engedélyével – 1935 legvégén utazhattak külföldre. Párizsban a francia bajnok és kupagy?ztes Racing csak nehezen, 2:1-re gy?zött a Szpartak-Dinamo vegyes ellen. A két szovjet klub azután külön turnéra indult, a Szpartak 41:0-ra abszolválta a maga három meccsét, Nizzában Nyikoláj Sztarosztyin egymaga hét gólt l?tt. 1936-ban rendezték az els? két országos bajnokságot, egyet tavasszal, egyet ?sszel.

A Szpartak az els?n harmadik helyen végzett, a másodikat megnyerte. A kett? között volt az a bizonyos bemutató. A nyári sportünnepély lebonyolítását Koszarjov megszerezte a Szpartak számára. 1936. július 6-án hetvenötezer

sportoló mutatta be tudását a szeretett Sztálinnak, aki a Lenin-mauzóleum mellvédjér?l nézte, ahogy a tornászok menet közben szaltóznak, a bokszolók huszonnyolc ringet visznek a vállukon, amelyekben egy-egy pár meccsel, teherautókra szerelt jégpályákon m?korcsolyázók pörögnek, a macskakövön még egy mozgó uszoda is végiggördült, amelyben úszók rótták a (kissé rövid) hosszakat.

A legnagyobb meglepetés a végére maradt: Nyikoláj Sztarosztyin zászlójelére a GUM áruház oldalán a tér egész hosszában több száz ifjú jelent meg, és kiterítettek egy addig feny?ágakkal eltakart, hatalmas sz?nyeget. A nemezb?l összevarrt, zöldre festett „m?f?vet” a Szpartak sportolói készítették hetek szorgosmunkájával: a kilencezer négyzetméter mintegy négyezer darabból állt össze. Három perc alatt gördítették le, állították fel rá a kapukat és a szögletzászlókat. A sz?nyegen atlétikai pálya, még sárgára festett „ugrógödör” is volt, hiszen el?ször a futók és az ugrók mutatták be tudásukat. A futballra összesen tizenöt percet szántak, a Sztálin mellett álló Koszarjov bal kezében egy fehér zsebkend?t szorongatott; ezzel kellett jeleznie, ha a sport nagy barátjának arcán netán az unalom jelét vélte volna felfedezni.

Sztálin addig sosem volt futball meccsen, nem lehetett kiszámítani a reakcióját. Sztarosztyin gondosan megtervezte a negyedórás bemutatót, a sportág minden szépségét felvonultatták, egymást követték a cselek, lövések, fejesek, védések, gólok. Ahogyan emlékirataiban tollba mondta, „bunda” volt, vagy inkább színjáték, de Sztálin ezt nem tudta, lelkesen tapsolt, szemlátomást teszett neki a játék, Koszarjov nem lengette a zsebkend?t. A forgatókönyv végére érve Nyikoláj a játéktéren felalá rohangálva rendezte a további eseményeket: „Vologya, most te jössz!” Sztyepanov pedig elfutott, és nagy gólt l?tt a fels? sarokba, Ivan Rizskov kapus hiába úszott a leveg?ben, mire hatalmas taps tört ki. A bemutatónak 43 perc után vetettek véget, a Szpartak els? csapata 4:3-ra gy?zte le a tartalékokat, akik közé az élmény kedvéért egy-két addigra már visszavonult veterán is beállt.

A Vörös téren egyébként 1939-ben is játszottak egy kétszer tizenöt perces, de az els?nél kissé unalmasabb meccset: a Szpartak 0:0-ra végzett a Dinamo Moszkvával. Eredetileg az 1936-os mérk?zésen is a belügy csapata lett volna az ellenfél, de Berija visszariadt, túl kockázatosnak találta, hogy Sztálinnak netán nem tetszik a futball, vagy egy véletlenül a mauzóleum felé rúgott labda eltalálja a népek bölcs vezérét. Így végül a Szpartak magára maradt, és a rettegett NKVD még így is megpróbálta meghiúsítani a tervet. Azzal érveltek, hogy a kemény macskak?re fektetett sz?nyeg túl vékony, ha valaki elesik, akkor Sztálin elvtárs szeme el?tt súlyos sérülést szenvedhet. Sztarosztyin már idézett emlékirataiban elmeséli, hogy az egyik, éppen a tizenhatos sarkát felfest? tartalékot kérte meg, essen el a belügyi tisztek el?tt. Az Alekszej Szidorov nev? játékos felugrott, és az oldalára esett. – Fáj? – Ugyan, Nyikoláj Petrovics! Akarja, hogy még egyszer elessek? – felelte Szidorov. Itt már közbeavatkozott az addig halálsápadt Koszarjov is, és elhessegette Berija elbizonytalanodott embereit. Sztarosztyin másnap elborzadva látta, hogy Szidorov csíp?jén hatalmas kékesfekete véraláfutás éktelenkedett…

Berija nem volt feledékeny ember. Ráadásul még egyszer szembetalálta magát a négy Sztarosztyinnal. Az 1939-es szovjet kupael?dönt?ben a Szpartak egy vitatott góllal jutott tovább a Dinamo Tbiliszi ellen. Már a dönt?t is megnyerték a leningrádi Zárja ellen, amikor egy hónappal az el?dönt? után Nyikolájt berendelték a párt központi bizottságába, és közölték vele, hogy újra kell játszani a találkozót. Próbált azzal érvelni, hogy ilyen még nem volt a futballban, hiszen már túl vannak a dönt?n is, de közölték vele, hogy Zsdanov kbtitkár már döntött. Úgyhogy újrajátszották az el?dönt?t, megint a moszkvaiak nyertek, a harmadik Szpartak-gól után Berija kirúgta maga alól a széket, és dühödten kiviharzott a páholyból. Sztarosztyin felidézett egy téli epizódot, amikor éppen jéglabdaedzést tartottak a befagyott belvárosi Patriarsije-tavon, ahol megjelent kíséretével a közelben lakó Berija. Rövid beszélgetés után ezzel fordult a mellette állók felé: – Ez itt az a Sztarosztyin, aki egyszer elszaladt t?lem. Most viszont aligha tudna elfutni!A célzás – a mindenki által azonnal felfogott fenyeget? éle mellett – egy jó másfél évtizeddel korábbi, Tbilisziben lejátszott barátságos mérk?zésnek szólt, amelyen a bal oldali középpályást játszó Berija (Sztarosztyin szerint a fiatal Lavrentyij nem túl technikás, ám durva futballista volt) nem tudta tartani, gólt is rúgott.

Meglehet, hogy Sztarosztyin színezte ki egy kicsit a sztorit – nem mintha szükség lett volna rá, az igazság ez esetben is felülmúlhatatlan. Koszarjov bels? leszámolás áldozata lett, és Berija azonnal megpróbálta eltakarítani a Sztarosztyin fivéreket. Csakhogy Molotov kormányf? nem írta alá a letartóztatási parancsot: a lánya egy iskolába járt Sztálin és Sztarosztyin lányaival. 1942-ben azonban GeorgijMalenkov az Állami Védelmi Bizottság tagjaként már aláírta azt a bizonyos ukázt. A négy fivért, két sógorukat és több csapattársukat a Lubjankára vitték, a vád el?ször a szovjet vezet?k meggyilkolására sz?tt összeesküvés volt, ez enyhült több fokozatban a burzsoá sportok propagandájára, élelmiszerrel való feketekereskedelemre és sorköteleseknek a katonai szolgálat el?li bújtatására. A négy Sztarosztyin két, magánzárkában eltöltött év után még tíz-tíz évet kapott, ami gyakorlatilag a felmentésükkel volt egyenérték?. Nyikolájt már 1949-ben kiszabadíttatta Sztálin Vaszilij nev? fia, aki a légier? futballcsapatának edz?jévé szemelte ki. Mivel a sportembert kitiltották a Szovjetunió 16 legnagyobb városából,

Vaszilij Sztálin a saját dácsáján rejtegette, ahol egy hatalmas ágyon aludtak, az ifjú Sztálin pisztollyal a párnája alatt. Nyikoláj egy este megszökött az alkoholista Vaszilijtól, és az ?rséget kijátszva hazament a családjához.

A négy Szatorosztyin fivér: Alekszandr, Nyikoláj, Pjotr és Andrej

Berija emberei elfogták és feltették az els?, a Kaukázus felé tartó vonatra. Vaszilij azonban a légier? elhárítóf?nökét küldte utána, a vonatot feltartóztatták, Sztarosztyint repül?vel vitték vissza Moszkvába. Végül ? könyörögte ki Vaszilij Sztálintól, hadd mehessen vidékre, jobb úgy mindenkinek. Berija azonban nem nyugodott, még egyszer elfogatta és Kazahsztánba vitette. Végül a különböz? Gulag-táborok futballcsapatait edzette: a parancsnokok egymással vetélkedve igyekeztek megszerezni maguknak, elvégre nekik is volt bajnokságuk. Az elítéltek nem szerették – istenítették. Ahogyan az emlékirataiban fogalmazott, azoknak az embereknek csak a futball maradt, hogy elfeledtesse velük a helyzetüket és visszarepítse ?ket a szabad élet boldogságába. Moszkvába való visszatérésük után a Sztarosztyin fivérek elfoglalták méltó helyüket a szovjet labdarúgásban. Nyikoláj élt közülük a legtovább. 90 éves koráig irányította a Szpartakot, közben volt szövetségi kapitány is. Egy csomó kitüntetést kapott, három Lenin-rendje közül az els?t 1937-ben, az utolsót 1990-ben. 1992-ben még bábáskodott az orosz profi liga létrehozásánál. Egykori lakóházának falán, a Tverszkaján most márványtábla, a Luzsnyiki stadion Dics?ség sétányán szobor ?rzi az emlékét. Meg a mindmáig legnépszer?bb orosz futballcsapat, a több millió drukkerével.

www.nol.hu - Horváth Gábor
Infó: A cikk eredeti változata a 2013.07.06-i Népszabadságban olvasható.

Ajánló